

УДК 378.7:18:37.01

ВІКТОРІЯ СМІКАЛ
(Київ)

КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ РОЗВИТОК МАГІСТРАНТА – МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА

Обґрунтовано сутність світоглядної культури викладача як інтегральної характеристики ставлення особистості до світу і свого місця в ньому, яка проявляється в різних аспектах професійних відносин, що надає особливої вагомості культурологічним аспектам професійної підготовки майбутнього викладача.

Ключові слова: магістрант, викладач, світогляд, культура, особистість, культурологічний розвиток, професійні відносини.

Сучасні процеси розвитку суспільства зумовлюють необхідність розробки культурологічних підходів до вирішення проблем виховання та освіти. Основною рушійною силою відродження і створення якісно нової національної культури є педагоги. Саме висококультурна особистість викладача є передумовою забезпечення успішного освітнього процесу.

Культура є специфічний спосіб буття, який визначає весь спектр практичної і духовної активності людини, її ставлення до оточуючого світу й самої себе, тобто є універсальною культурною реальністю.

До загальних показників культури вчені включають сформованість світогляду, міру соціальної активності, суспільну значущість індивідуальних і професійних норм поведінки. Лише культура може забезпечити самодостатні і очевидні критерії розвитку різноманітних форм свідомої активності викладача, його здатність до

вирішення педагогічних проблем, що надає особливого вагомості культурологічним аспектам професійної підготовки викладача-вихователя.

Основний аналіз літературних джерел, що проводиться в галузі досліджень, які опосередковано пов'язані з проблемою формування світогляду і розглядають окремі його компоненти, такі як, спеціальні знання, ідеали, оцінки, переконання, спрямованість діяльності, підтверджують думку про те, що культура особистості та її світогляд взаємозалежні процеси. Це пов'язано, перш за все, з тим, що погляди, переконання, ідеали мають відображення в діяльності особистості, в результаті якої створюються матеріальні та духовні цінності. А культура – це перш за все міра оволодіння продуктами діяльності, що в свою чергу впливає на досконалість поглядів, переконань та ідеалів.

Як зазначає М.В.Попович, «у загальному слововжитку термін «культура» означає щось значно більше, ніж сукупність предметів культури чи видів діяльності з їхнього виробництва. Ми розрізняємо живопис і культуру живопису, тобто культуру творення предметів живопису та культуру їхнього сприйняття, розуміння, використання в повсякденному житті. Ми розрізняємо побут і культуру побуту» [10, с. 3]. У цьому разі термін «культура» означає певний якісний рівень діяльності.

Аналогічно до цього, світоглядну культуру слід розглядати як «інтегральну ознаку змістового наповнення життєдіяльності суб'єкта, стилю й способу його життя» [13, с. 47]. Її компонентами є системно сформовані ціннісні якості, котрі визначають «духовну оснащеність» (А. Моль) людини, її здатність до диференційованого осягнення різноманітних явищ навколишньої дійсності, що позначається на характері та якості діяльності. Звідси випливає, що поняття «світогляд» є взаємозалежним із поняттям культури, а поняття «світоглядна культура» є одним із найважливіших у контексті професійної підготовки викладача.

Аналіз впливу світоглядної культури на процеси становлення майбутнього фахівця – важлива умова їхнього вдосконалення. Він дає можливість краще зрозуміти сучасні вимоги до взаємозв'язку світогляду, культури, освіти, усвідомити, як діють соціальні закони та як реалізуються в педагогічній практиці.

Свідченням цього є те, що погляди, переконання, ідеали відображуються в діяльності особистості, внаслідок чого створюються матеріальні та духовні цінності. Культура – це насамперед ступінь оволодіння продуктами діяльності, що, в свою чергу, позначається на досконалості поглядів, переконань та ідеалів. У цьому процесі можна виділити окрему сферу – естетичну культуру як ступінь оволодіння умовами суспільного життя під час практичної, предметно-перетворювальної діяльності. Відомо, що структурними елементами естетичної культури особистості є естетичні свідомість, оцінки, смаки. Саме вони утворюють важливі структурні елементи світогляду, формуючись засобами мистецтва.

У науковій літературі культуру розглядають як специфічний людський спосіб буття, що визначає практичну і духовну активність людей, їхні можливі відносини з навколишнім світом і з собою, тобто, як універсальну реальність людського буття [9, с. 7]. Тому культура не збігається однозначно ні з людиною, ні зі світом, окремо взятими. Вона є актуальною межею збігу людини і світу, досяжною гармонією їхнього буття. Культура символізує гармонію, природність, свободу, відкритість людського буття у світі.

Великі зміни в життєдіяльності людини починаються з культури. Зовнішньо вона здається складним сплавом взаємодіючих знань, норм, образів діяльності, ідей, проблем, узагальнених бачень світу. Вироблені в різних сферах культури (науці, технічній творчості, мистецтві, релігійній і моральній свідомості і тощо), вони мають регулятивну функцію стосовно різних видів діяльності, поведінки і спілкування людей.

Під впливом культури людина розвивається завдяки своєму перетворенню, через вдосконалення внутрішнього світу. Засвоюючи соціальний досвід, окремі зразки

поведінки, спосіб діяльності, індивід долучається до культури, оволодіває її формами, трансформує їх у внутрішні якості, які реалізуються під час його практичної діяльності. Через особистісні якості суб'єкта, а також діяльність культура входить у побут, практику повсякденної поведінки, звички людей, стає нормою життєдіяльності людини, ушляхетнює її дії та вчинки, сприяє становленню її внутрішнього світу.

З давніх-давен, використання терміна «культура», пов'язано зі спробою відділити те, що зроблено, перетворено людиною від того, що існує в первісному, природному вигляді. Латинське *culture*, що походить, на думку лінгвістів, від більш стародавнього *colere*, означає оброблення, поліпшення людиною чогось природного.

Спершу поняття «культура» розуміли як цілеспрямований вплив людини на природу, а також виховання та навчання самої людини. Виховання включало не тільки розвиток вмінь наслідувати існуючі норми та звичаї, а й бажання діяти за їхніми канонами, формувало впевненість у здатності культури задовольняти всі потреби та запити людини. Така двоаспектність властива розумінню культури в будь-якому суспільстві, хоча саме слово «культура» увійшло в обіг європейської соціальної думки лише з другої половини XVIII століття. Схожі уявлення розкриваються на ранніх етапах європейської історії та за її межами.

Цицерон вжив це поняття для характеристики внутрішнього світу людини: поліпшення, «оброблення» людської душі він пов'язував із заняттями філософією («філософія є культура душі»). Саме в такому розумінні (як культура чого-небудь) термін «культура» став широковживаним. Ми зустрічаємо його в творах Т.Мора, Ф.Бекона, Т.Гоббса.

Починаючи з XVIII століття, з розвитком німецької просвітницької думки, з'явилося прагнення розширити поняття «культура» – не для визначення окремих напрямків, способів та результатів перетворювальної людської діяльності, а для всього, що створено людиною і що існує поряд із первісною природою. Першим автором, який ужив термін «культура» в новому, ширшому значенні, був Самюель Пуфендорф (1632-1694 рр.).

Сьогоднішній стан теорії суспільствознавства засвідчує, що особистість та її саможиттєвість (активне ставлення до світу) вийшли за межі теоретично очікуваного і заявляють про себе в культурному житті як його важливі складові. У зв'язку з цим нині істотно змінюється і сприйняття культури. Якщо особистість визнають фактом культури як масово-значуще явище її теперішньої організації, то і відносини культури і людини набувають нової якості. Культура постає як передумова та умова виробництва і відтворення саме особистісного ставлення до світу.

Культура – це сфера, в якій реалізуються потреби людини у відшуканні життєвих орієнтирів, що виходять за межі її безпосереднього існування, сфера певного самообмеження, раціоналізації індивідуальності в ім'я найвищих цінностей, яким вона присвячує своє життя. Для того, щоб стати підставою для реальної поведінки особистості, таке самообмеження має водночас зумовлювати розширення її суб'єктивності, збагачення сфери її цілісного буття.

На думку американського соціолога Дж. Смелзера, культурою називають «набір цінностей, уявлень про світ та кодів поведінки, однакових для людей одного способу життя. Поведінка людей – результат навчання. Серед людей культура має ту саму функцію, що й інстинктивна поведінка у тварин. Культура передається від одного покоління іншому в процесі соціалізації» [11, с. 116].

Культура, формуючи особистість членів суспільства, багато в чому контролює їхню поведінку. К. Гіртц називав культуру «набором контрольних механізмів – планів, рецептів, правил, інструкцій для регулювання поведінки. Без культури, як вважає дослідник, люди були б дезорієнтовані, а невідрегульована зразками культури (організованими системами значущих символів) поведінка людини «була б практично некерованим справжнім хаосом безглузких вчинків і нестриманих емоцій, що не сприяють формуванню досвіду» [11, с. 170].

На думку вчених, розвиток культури, є «перетворенням суспільного в індивідуальне і відповідно суспільним становленням індивідуальності» [8, с. 40]. Культура – це ступінь зближення, злиття цих двох важливих основ людського існування, ступінь суспільного щодо людини і розвитку суспільства. Вона визначає суспільство, його «людський потенціал». Як загальне в людині, є ступенем її соціалізації, розвитку особистості в процесі формування і реалізації її сутнісних сил. Культура людини є вираженням цілісності людської сутності.

Як стверджує В.Г. Асаф'єв, будь-яку особистість можна вважати цілісною в тому розумінні, що притаманні їй життєві прояви не є ізольованими, вони перебувають у взаємозв'язку і «в сукупності утворюють людську індивідуальність як щось відносно самостійне» [3, с. 313]. Звернення до цілісності як до необхідної якості суб'єкта, що забезпечує єдність його свідомої життєдіяльності, має особливе значення в педагогіці. Так, Б.Г. Анан'єв підкреслює, що в усіх видах розвитку, якими б вони не здавалися спеціалізованими, «проявляється єдність людини як складного організму (індивіда), особистості, суб'єкта (пізнання, діяльності, спілкування), індивідуальності. Цілісність розвитку людини зумовлює його специфічну якість» [2, с. 24]. У процесі розвитку у людини вдосконалюються способи самовизначення її як цілісного суб'єкта. Цілісна особистість є водночас і цільною особистістю: її найближчі ситуаційні цілі «підпорядковані найвищим, основним цілям, які становлять зміст її життя» [7, с. 23]. Останні визначають спрямованість особистості, її ціннісні орієнтації, домінуючий вид діяльності.

Інтегративною ознакою культури, що об'єднує різні види діяльності та її результати в цілісне явище, є творчість, з якою вона нерозривно пов'язана процесом реалізації особистістю своєї діяльнісної сутності (В.Ф.Келле, М.Я.Ковальзон, Л.Н.Коган, Н.С.Злобін, Л.М.Круглова, А.Н.Уледов та інші). Наприклад, культура педагога є тим фундаментом, на якому будується дидактична, виховна, управлінська, взагалі будь-яка творча педагогічна діяльність. Творчість неможлива поза культурою, тому що у відриві від неї вона позбувається умов і механізмів свого існування, того, завдяки чому і в чому вона реалізується. Але й культура неможлива поза творчістю, оскільки вона є її об'єктивною формою, її предметним буттям.

Концепція культури як творчої діяльності відкриває шлях у практику виховання людей, формування творчої особистості; концепція культури як специфічного способу діяльності людини орієнтує на індивідуально-особистісну сторону культури. Обидві концепції доповнюють і збагачують одна одну.

Таким чином, можна зробити висновок, що культура особистості попри різноманітність підходів є відображенням суспільної (загальної і особливої) культури. Вона визначається ступенем оволодіння особистістю створеним суспільним багатством. Суспільне не існує лише в діяльності індивіда. Розмаїття культурних норм, досягнуте особистістю, індивідуальна творчість людини стають, у свою чергу, надбанням культури людства. Так, відкриття, зроблені в науці, твори мистецтва, створені особистістю, набувають загального людського смислу тільки тоді, коли вони перетворюються в надбання культури суспільства. У суспільному житті, як зазначає М.Бердяєв, «духовний примат належить культурі. Не в політиці, не в економіці, а в культурі здійснюються цілі суспільства. І високим, якісним рівнем культури вимірюється цінність і якість громадськості» [5, с. 216].

Культура є системою вже перевічених норм і вироблених цінностей. Зрозуміло, вона безперервно розвивається, проте на окремому етапі може бути і для окремо взятої особистості, і для покоління людей системою орієнтирів у світі, яка успадковується. Світ, що змінюється (а ці зміни є об'єктивними і суб'єктивними), змушує змінюватися саму людину, а відтак шукати нову систему орієнтирів, виробляти новий світогляд. Тому сфера культури, як система формування особистості, об'єктивно є сферою формування світогляду. Світогляд знайшов чільне місце у практичній діяльності, а отже, і в культурі.

Як уже йшлося, специфічним феноменом світогляду і культури є світоглядна культура особистості – поняття, яке в наш час набуває дедалі більшого поширення у філософській, соціальній і педагогічній літературі

Специфіка світоглядної культури полягає в тому, що вона становить основу, каркас, який скріплює різні шари культури в єдину систему. Світоглядність надає культурі ідейної спрямованості, виховної дієвості, є елементом основних факторів формування людини. Через культуру світоглядні установки трансформуються у внутрішній світ особистості, наповнюють і збагачують різні пласти її психології, перетворюються в ідейний стрижень, стають безпосереднім мотивом пізнання і перетворення світу.

Під час освоєння індивідом духовних цінностей світоглядний потенціал, закладений у фундамент культури, поступово перетворюється в переконання, установки, настрої і віру особистості, стає мотивом її практичної поведінки. Ступінь впливу культури на особистість позитивно позначається на формуванні ідейності, свідомості, переконаності. Це виявляється на всіх рівнях структури духовного світу особистості, в її світоглядному розвитку. Соціалізуються її почуття, загартовується воля, підвищується соціальна активність і відповідальність.

І культура, і світогляд відіграють значну роль у самоствердженні людини у світі. Проте між цими поняттями існують певні відмінності. Світогляд – феноменом свідомості, особливою формою її організації, відповідно до якої ставлення до світу стає духовно-практичним. Культура – це спосіб істинного буття людської суб'єктивності, єдність світоглядного і практичного самоствердження людини. Вона має ідеально-реальну «природу», духовно-матеріальну сутність, ціннісно-фактуальне буття.

Категорію «культура особистості» можна визначити через поняття образу життя, як способу життя або життєдіяльності особистості, в якому реалізуються традиційні для даного суспільства культурні норми. Культура особистості – це її культурний спосіб життя.

Щодо питання про світоглядну культуру особистості, то зазначимо, що це поняття слугує розкриттю зв'язку між світоглядом як духовно-практичним способом утвердження людини у світі та його практичним утвердженням власної життєдіяльності (відповідно до історично виробленого, світоглядного ідеалу культури). Вона відображує співвідношення відповідної якості, рівня розвитку світогляду особистості та її способу життя – їхньої інтерпретації у культурі як у способі буття цілісної особистості. На думку А.В.Азархіна, світоглядна культура – це «втілений у способі життя людини світогляд особливої якості, світогляд, що ідеально санкціонує саме культурний спосіб життя. Тому внутрішнім критерієм культури особистості може бути лише такий світогляд, за якого культуру констатують як життєву цінність» [1, с. 38-39].

У науковій літературі поки що немає єдиної думки щодо структури і змісту світоглядної культури. Це пояснюється існуванням різних точок зору відносно дефініції поняття «світоглядна культура особистості». Висловлюючи свої погляди про специфіку світоглядної культури, В.П.Іванов, Є.К.Бистрицький, М.Ф.Тарасенко, Б.П.Козловський підкреслюють практичну роль творця. Формування світоглядної культури вони пов'язують з інтелектуальним освоєнням загальнолюдських знань, розумінням та осмисленням їх для самосвідомості і самовизначення особистості, створення програми поведінки з духовно-практичною діяльністю особистості. Дослідники відзначають, що світоглядна культура «характеризує специфічну здатність людини сприймати і перетворювати природу і соціальну дійсність у потрібній для себе формі, адекватній соціальному характерові суспільної діяльності». Вона, вважають автори, є специфічним способом духовно-практичного самовизначення саме суспільної форми життєдіяльності, а сутність світоглядної культури полягає в тому, що вона «відображує безпосередню єдність людини і суспільної форми практики» [12, с. 87].

Ці взаємовідносини відображено в таких формах світосприйняття, як духовно-практичне споглядання, чуттєва потреба, добродійність.

Н.І.Соболева зробила спробу структурувати світоглядну культуру в своїй праці «Світогляд і життєвий вибір особистості». На її думку, структура цього поняття включає комплекс знань про природу, суспільство і людину, метод мислення, який поєднуючись зі знаннями, формує принципи взаємодії людини зі світом та її пізнанням, світоглядні цінності, світоглядну активність особистості [12, с. 27].

Ці елементи формуються нерівномірно, в різні періоди життя, і на різних етапах розвитку особистості їхні співвідношення змінюються. Світоглядна зрілість досягається завдяки формуванню високої світоглядної культури як цілісного і кінцевого результату розвитку світогляду. Досягають її поступово, шляхом постановки і вирішення проміжних завдань, фіксується вона в проміжних результатах, що характеризують рівень розвитку окремих елементів світоглядної культури.

Світоглядна культура, на думку дослідниці, є підсумком, що завершує становлення цілісного світогляду особистості, способом внутрішнього упорядкування взаємозв'язків індивідуального і соціального суб'єктів. Вона передбачає системну організацію внутрішнього світу особистості, орієнтації людини і світу, прогнозування майбутніх змін на основі розкриття об'єктивних законів, що діють у природі і суспільстві [12, с. 27-28].

З точки зору функціональних характеристик світогляду можна розглядати і світоглядну культуру, яка формується внаслідок розвитку світоглядної свідомості суб'єкта, такий розвиток забезпечує здатність особистості приймати самостійні рішення і відповідати за них, здатність до теоретичного мислення, оволодіння науковими принципами, способами логічного аналізу інформації, здатність та прагнення особистості до самостійних пошуків істини, появу навичок розв'язання суперечностей у своєму внутрішньому світі, світоглядний вибір і діяльність щодо втілення світоглядних ідей і принципів у практику життя.

Цікавою є також точка зору А.Б.Бальсіса, згідно з якою світоглядна культура особистості є «внутрішнім середовищем» особистості, інтелектуальним підґрунтям, діалектичним мисленням. Це також «сукупність відносин, залежностей і зв'язків, в які вступають люди в процесі вироблення, передачі, застосування на практиці світоглядних переконань» [4, с. 13]. Виходячи з цього визначення, світоглядну культуру особистості доцільно розглядати як її інтегральну якість, що поєднує різні сторони людських світовідносин. Ця точка зору є найбільш близькою до розуміння світоглядної культури як синтезу світогляду і культури, який поєднує інтегративне поняття буття та його особистісну проекцію.

Структура світогляду включає систему знань, метод та стиль мислення. Вони становлять світоглядний потенціал особистості, а також світоглядну інформованість і світоглядну діяльність. Світоглядний потенціал особистості – це комплекс світоглядних, загальнокультурних та природничо-наукових знань про природу, людину та суспільство. Універсальність світоглядної культури полягає в тому, що особистість, накопичуючи світоглядний потенціал, засвоює загальну картину світу і водночас усі багатства вироблені людством, і в такий спосіб, формує свій внутрішній світ. Світоглядна культура детермінує діяльність особистості в процесі засвоєння її культурних цінностей і смислів.

Як елемент передусім духовного світу особистості, світоглядна культура зумовлює формування ціннісно-духовних орієнтацій, що багато в чому детермінують розвиток структури якостей особистості.

Одним із компонентів світоглядної культури є світоглядна інформованість особистості. Вона характеризує культуру отримання і використання особистістю світоглядної інформації про події в країні та у світі.

Світоглядна культура як пізнання і самопізнання забезпечує духовне і практичне визначення суб'єкта в реальному світі, відштовхуючись від опанованої ним систе-

ми знань. Проте знання, які лежать в основі світогляду, не є єдиною формою, що визначає природу світоглядного потенціалу. Вони потрібні для того, щоб спрямувати, пояснити, дати оцінку дії, тобто надати їй ціннісно-орієнтаційної та прогностичної спрямованості. Тому зміст світоглядної свідомості залежить від обставин та рівня знань, культури їхнього застосування, якою оволодів індивід.

У світоглядній культурі вирізняється також світоглядна діяльність, яка передбачає процес формування, засвоєння, передачі, застосування на практиці світоглядних цінностей. До неї можна також віднести здатність особистості реалізовувати світоглядну культуру в різних видах діяльності, зокрема світоглядну діяльність у суспільній практиці.

Завдяки світоглядній діяльності світоглядна культура виступає як спосіб духовно-практичного самовизначення особистості в суспільних формах життєдіяльності, відображуючи єдність людини і практики.

Світоглядну культуру особистості можна визначити як інтегральну якість особистості, що розвивається під час навчання, освіти і виховання, а також самонавчання і самовиховання. Вона характеризує її відносини і взаємодію зі світом на основі світоглядного потенціалу, що розвивається, світоглядної інформованості та світоглядної діяльності.

Звертаючись до поняття «світоглядна культура особистості», з'ясуємо ще один важливий аспект, а саме: за яких умов і під впливом яких факторів вона формується, якими є ці умови і фактори.

Сукупність соціальних умов, в яких перебуває особистість з часу свого народження, становить соціальне середовище, що конкретизується на виробництві, в житті, а також у системі духовних відносин. Однак позитивний вплив на особистість стає можливим лише у взаємодії з цілеспрямованим вихованням та освітою. Вони разом і сприяють розвиткові світоглядної культури.

Світоглядна культура формується в процесі засвоєння особистістю на рівні свідомості суспільних установок, ідеалів, переконань, які індивідуалізуються, наповнюючись суб'єктивним змістом. Переконання (будь-які уявлення про реальний об'єкт зовнішнього світу) відіграють роль інтересу і мотиву дії стосовно об'єкта, який для людини є певною цінністю. Вони посідають центральне місце у світоглядній системі особистості, оскільки концентрують зовнішні і внутрішні умови діяльності, утворюються внаслідок перетворення зовнішньої інформації в особисті знання індивіда, стають силою, яка спонукає до дії. У цілому світогляд розглядають як систему переконань особистості. Важливо зрозуміти механізм функціонування світоглядної культури, момент актуалізації переконання і його перехід в безпосередню дію особистості. Психологічно він сприймається як стан готовності до реалізації певної форми діяльності, певних форм реагування на зовнішні явища. Інакше кажучи, цей стан має характер світоглядної установки особистості.

Безперечно, проблема взаємозв'язку культури і світогляду набуває справжньої соціальної значущості, коли аналізується на особистісному рівні підготовки майбутнього викладача. Його педагогічна діяльність стає специфічним транслятором світоглядних установок, тому що норми професійного мислення завжди формуються в проблемному полі взаємодії з нормами загальної культури, набираючи характеру світогляду в процесі професійного спілкування [6, с. 7].

Із сказаного вище випливає, що світоглядна культура є істотною ознакою професійно-педагогічної підготовки викладача, реалізація якої значною мірою залежить від сформованості світоглядних установок майбутнього фахівця.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азархин А. В. Мироззрение и эстетическое развитие личности / А. В. Азархин. – К. : Наук. думка, 1996. – 192 с.
2. Ананьев Б. Г. Человек как предмет познания / Б. Г. Ананьев. – Л. : Изд-во Ленинград.ун-та, 1968. – 339 с.

3. Асафьев В. Г. Системность и общество / В. Г. Асафьев. – М. : Политиздат, 1980. – 368 с.
4. Бальсис А. Б. Мироззрение в жизни общества и человека / А. Б. Бальсис. – Вильнюс : Минтис, 1981. – 384 с.
5. Бердяев Н. А. Философия неравенства / Н. А. Бердяев. – М. : ИМА-пресс, 1990. – 285 с.
6. Глазычев С. Н. Культура и мироззрение / С. Н. Глазычев // Общие проблемы культуры: Экспресс информация. - М., 1985. – Вып.1. – С.9-16.
7. Коган Л. Н. Всестороннее развитие личности и культура / Л. Н. Коган // Новое в жизни, науке и технике. – М. : Знание, 1981. – 64 с.
8. Культура – человек – философия: к проблеме интеграции и развития / И. Т. Фролов, В. Ф. Келле, Э. А. Баллер, Ю. Н. Давидович // Вопросы философии. – 1982. – №1. – С.34-53.
9. Культура и развитие человека: Очерк философско-методологических проблем. – К. : Наук. думка, 1989. – 320 с.
10. Попович М. В. Нарис історії культури України / М. В. Попович. – К. : АртЕк, 1999. – 728 с.
11. Смелзер Д. Социология / Д. Смелзер // Культура: Социологические исследования. – 1990. – №12. – С.116-135.
12. Соболева Н. И. Мироззрение и жизненный выбор личности / Н. И. Соболев. – К. : Наук. думка, 1989. – 124 с.
13. Философский энциклопедический словарь. – М., 2000. – 840 с.

ВИКТОРИЯ СMIKAL

КУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ МАГИСТРАНТА – БУДУЩЕГО ПРЕПОДАВАТЕЛЯ

Обоснована сущность мировоззренческой культуры преподавателя как интегральной характеристики отношения личности к миру и своего места в нем, которая проявляется в разных аспектах профессиональных отношений, что придаёт особую значимость культурологическим аспектам профессиональной подготовки будущих преподавателей.

Ключевые слова: магистрант, преподаватель, мировоззрение, культура, личность, культурологическое развитие, профессиональные отношения.

VIKTORIYA SMIKAL

CULTUROLOGICAL DEVELOPMENT OF A MAGISTER – FUTURE TEACHER

Essence of worldview culture of a teacher is grounded as an integral description of the personal attitude to the universe and own place in it, which shows up in the different aspects of professional relations, that provide the superior validity of the culturological aspects of a future teacher professional training.

Keywords: magister, teacher, worldview, culture, personality, culturological development, professional relations.

Одержано 29.10.2010, рекомендовано до друку 29.12.2010.